Väestön hyvinvoinnin kehitys valtuustokaudella 2021-2025

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät ja järjestämisvastuu siirtyivät kunnilta hyvinvointialueille 1. tammikuuta 2023. Kärsämäellä sosiaali- ja terveyspalvelut säilyivät Terveystalon vastuulla 1. huhtikuuta 2024 asti, jonka jälkeen niiden tuottamisesta on vastannut Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnan tehtävät ennaltaehkäisevässä työssä ovat lisääntyneet, mutta resurssit ovat rajalliset. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävissä on toiminut vain yksi henkilö. Pohteen kanssa on tehty paljon kehittämis- ja verkostotyötä, johon hyvinvointikoordinaattori ja sivistystoimi on osallistunut, kuten palvelutietovarannon ja perhekeskusverkoston käynnistäminen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan tehtävänä on kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä lautakunnan alaisten palveluiden tuottaminen. Lisäksi Kärsämäellä toimii useita omia verkostoja, kuten vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto sekä HYTE-ryhmä. Nämä verkostot ovat myös omalla toiminnallaan pyrkineet edistämään kuntalaisten hyvinvointia.

Kunnan lisäksi järjestöt ja seurakunnat ovat olleet merkittävässä roolissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Esimerkiksi koulun yhteistyö järjestöjen ja seurakunnan kanssa on toteutunut ja jatkuu edelleen tiiviinä. Lisäksi kunnan, seurakunnan ja järjestöjen yhteistyössä on järjestetty monia tapahtumia, joissa teemana on ollut hyvinvointi.

Oppilashuoltotyön resurssit ovat myös hieman vähentyneet, mutta koululla on pyritty paikkaamaan vajetta omalla toiminnalla. Harrastamisen Suomen mallin puitteissa koululla pyörii edelleen monipuolisesti kerhotoimintaa. Myös Liikkuva koulu -toiminnalla tuodaan aktiivisuutta koulupäiviin. KiVa-koulu toiminta on myös juurtunut koulun arkeen. Myös kunnan nuoriso-ohjaaja, etsivä nuorisotyö ja seurakunnan nuorisotyöntekijä käyvät säännöllisesti koululla. Kouluterveyskyselyn perusteella nuorten hyvinvoinnin edistämisessä on kuitenkin paljon parannettavaa.

Ikäihmisten päivätoiminta ei toimi fyysisesti Kärsämäellä. Kärsämäen päivätoiminnan asiakkaiden olisi mahdollista käydä päivätoiminnassa Haapajärvellä, mutta tämän hetken tiedon mukaan kävijöitä siellä ei ole. Yksi päivätoiminnassa käymisen haaste on pitkä matka. Muillakin osa-alueilla Kärsämäellä tarjottavat palvelut ovat vähentyneet, esimerkiksi hammashoidon ja kuntoutuksen osalta. Vammaispalvelut ovat jatkuneet toimintakeskuksen tiloissa ja tiloissa järjestetään myös kuntouttavaa työtoimintaa.

Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukaan asettaa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen. Kärsämäen kunnassa tämä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen

(HYTE) lautakunta. Päihdestrategiaa ei ole laadittu valtuustokauden 2021–2025. Ehkäisevän päihdetyön (EPT) suunnitelma tulee valtuustokauden 2026–2029 hyvinvointisuunnitelman yhteyteen.

Omaehtoiseen liikuntaan on panostettu ja Kärsämäellä on hyvät puitteet liikunnallisille harrastuksille, joihin voi osallistua itsenäisesti, perheinä ja järjestöjen kautta. Uusimpia liikuntapaikkoja ovat Kataja-areena, lasten liikennepuisto ja frisbeegolf-radat Suomelassa ja Saviselässä. Liikuntamahdollisuuksista ja liikuntavälineiden lainaamisesta on tiedotettu eri kanavissa. Kuntalaisia on kannustettu liikkumaan omaehtoisesti pitämällä ulkoliikuntapaikat kunnossa ja järjestämällä erilaisia kampanjoita ja tapahtumia. Vapaa sivistystoimi on tarjonnut myös monipuolisia harrastusmahdollisuuksia kaiken ikäisille.

Kirjasto on järjestänyt runsaasti tapahtumia kaikenikäisille, kuten näyttelyitä, satuhetkiä, kirjastokahveja ja työpajoja. Kulttuuritoiminta on ollut vilkasta ja yhdistysten kanssa yhteistyössä on järjestetty paljon tilaisuuksia.

Johtopäätöksenä voisi todeta, että ennaltaehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön olisi kohdennettava tulevaisuudessa lisää resursseja. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on osa hyvinvointisuunnitelmaa ja työryhmän nimeäminen on tulossa HYTE-lautakuntaan syksyllä 2026. Kärsämäellä olevia hyviä ulkoilumaastoja tulisi huomioida toiminnassa enemmän, esim. luontoa ja lähiympäristöä voisi hyödyntää paremmin koulussa, varhaiskasvatuksessa ja kuntalaisten keskuudessa. Elintapaohjaus ja liikuntaneuvonnan kehittäminen sekä siihen liittyvän palvelupolun luominen olisivat tärkeitä omaehtoisen hyvinvoinnin edistämisessä. Muutenkin neuvontapalveluita saisi olla enemmän, koska monet palvelut ovat siirtymässä verkkoon. Nämä asiat on myös huomioitu valtuustokauden 2026-2029 hyvinvointisuunnitelmassa.